

ВІДГУК

опонента, доктора юридичних наук, професора Конопельського Віктора Ярославовича на дисертаційну роботу КОЗАК Наталії Володимирівни на тему: **«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасний стан розвитку української держави характеризується суттєвими трансформаційними процесами у політичній, соціально-економічній, правовій та безпековій сферах. Особливого значення в цих умовах набувають питання забезпечення належного функціонування транспортної системи, яка виступає однією з базових складових національної інфраструктури, забезпечує стабільність економічних процесів, безперервність логістичних ланцюгів, функціонування оборонного сектору та належний рівень життєдіяльності населення. Саме тому проблема запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту є надзвичайно актуальною як для правової науки, так і для практичної діяльності державних органів.

В умовах воєнного стану та повномасштабної військової агресії проти України питання транспортної безпеки набувають особливого значення. Руйнування транспортної інфраструктури, збільшення обсягів військових та гуманітарних перевезень, підвищення навантаження на дорожню мережу, активне використання цифрових технологій у транспортній сфері, поширення незаконних перевезень, контрабанди, кібервтручань у транспортні системи та інші сучасні виклики обумовлюють необхідність формування принципово нових

підходів до запобігання кримінальним правопорушенням у цій сфері. Транспортна система в умовах воєнного часу фактично виконує не лише економічну, а й стратегічну функцію, забезпечуючи обороноздатність держави, евакуацію населення, перевезення гуманітарної допомоги, функціонування критичної інфраструктури та підтримання стабільності суспільних процесів. За таких умов будь-які кримінальні прояви у транспортній сфері здатні створювати додаткові загрози для національної безпеки держави.

Не менш важливим є й те, що транспортна злочинність характеризується високим рівнем суспільної небезпечності, оскільки її наслідками є загибель людей, спричинення тяжких тілесних ушкоджень, руйнування інфраструктури, значні економічні збитки, порушення функціонування логістичних систем та створення загроз національній безпеці держави. За сучасних умов традиційні механізми протидії правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту виявляються недостатньо ефективними, що потребує їх наукового переосмислення та вдосконалення. Особливої уваги потребує те, що кримінальні правопорушення у сфері транспорту дедалі частіше мають організований, технологічний та транснаціональний характер, а це значно ускладнює процес їх виявлення, документування та попередження.

Слід також зазначити, що сучасна транспортна система України функціонує в умовах активної цифровізації. Використання інтелектуальних транспортних систем, автоматизованих систем керування транспортними потоками, електронних систем моніторингу та цифрових логістичних платформ, з одного боку, створює нові можливості для підвищення рівня безпеки руху та ефективності транспортної діяльності, а з іншого – формує нові криміногенні ризики. Зокрема, поширення набувають кіберзлочини, пов'язані з втручанням у функціонування транспортних систем, незаконним використанням цифрових технологій, маніпулюванням навігаційними даними, використанням безпілотних технологій у протиправних цілях. Це свідчить про необхідність формування нових підходів до кримінологічного забезпечення транспортної безпеки з урахуванням сучасних технологічних викликів.

Особливу актуальність обраної тематики визначають також процес євроінтеграції України та необхідність гармонізації національного законодавства із міжнародними та європейськими стандартами у сфері забезпечення транспортної безпеки. У зв'язку із цим особливого значення набувають питання імплементації міжнародно-правових актів, адаптації позитивного зарубіжного досвіду та удосконалення національного механізму правового регулювання у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту. Сучасний розвиток транспортної системи України потребує врахування європейських стандартів у сфері дорожньої безпеки, транспортної логістики, цифрової безпеки транспортної інфраструктури, а також міжнародних підходів до запобігання транспортній злочинності.

Необхідність наукового дослідження цієї проблематики обумовлюється також високим рівнем дорожньо-транспортного травматизму та смертності. Незважаючи на здійснення державою комплексу організаційно-правових заходів, статистичні показники аварійності та кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту залишаються стабільно високими. Значна частина таких правопорушень пов'язана із порушенням правил дорожнього руху, керуванням транспортними засобами у стані сп'яніння, неналежним технічним станом транспортних засобів, недоліками транспортної інфраструктури, а також недостатнім рівнем профілактичної роботи.

Окремої уваги потребує проблема латентності кримінальних правопорушень у транспортній сфері. Значна кількість протиправних діянь залишається поза межами офіційної статистики, що ускладнює формування об'єктивного уявлення про реальний стан транспортної злочинності та знижує ефективність профілактичної діяльності. У зв'язку із цим важливого значення набуває необхідність удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів та впровадження сучасних методів кримінологічного аналізу транспортної злочинності.

Дисертаційне дослідження Козак Наталії Володимирівни присвячене комплексному аналізу теоретичних та прикладних аспектів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації

транспорті в Україні. Авторкою здійснено ґрунтовне наукове дослідження широкого кола проблем, пов'язаних із кримінологічною характеристикою транспортної злочинності, її детермінантами, особою правопорушника, віктимологічними аспектами, міжнародно-правовим забезпеченням транспортної безпеки, а також удосконаленням механізму запобіжної діяльності. Важливо підкреслити, що авторка підходить до аналізу транспортної злочинності комплексно, враховуючи не лише правові, а й соціально-економічні, психологічні, організаційні, інфраструктурні та технологічні аспекти.

Актуальність дисертації підтверджується також тим, що вітчизняна юридична наука поки що не виробила єдиного комплексного підходу до дослідження кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту в умовах сучасних викликів. Більшість наукових праць стосується лише окремих аспектів транспортної злочинності, тоді як дисертація Козак Н.В. охоплює широкий спектр взаємопов'язаних проблем та формує комплексне бачення механізму запобігання кримінальним правопорушенням у транспортній сфері. Особливу цінність має те, що авторка враховує сучасні виклики, пов'язані з воєнним станом, цифровізацією транспортної системи, розвитком міжнародних транспортних коридорів та інтеграцією України до європейського правового простору.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження є безумовно актуальною, своєчасною та такою, що має вагоме теоретичне і практичне значення для розвитку науки кримінального права, кримінології, вдосконалення правозастосовної практики та формування сучасної державної політики у сфері забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту. Проведене дослідження сприяє не лише розвитку теоретичних положень науки кримінології, а й формуванню практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи запобігання транспортній злочинності, підвищення рівня транспортної безпеки та забезпечення належного функціонування транспортної інфраструктури України в умовах сучасних викликів і загроз.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до основних напрямів державної політики у сфері забезпечення національної безпеки, транспортної безпеки, охорони правопорядку та розвитку юридичної науки. Робота відповідає положенням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, Стратегії національної безпеки України, Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року, Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні, Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку, а також іншим нормативно-правовим актам та програмним документам державного рівня.

Дисертаційне дослідження узгоджується з пріоритетними напрямами наукових досліджень у галузі кримінального права та кримінології, відповідає тематиці наукових досліджень Державного податкового університету та виконується у межах науково-дослідної роботи кафедри кримінального права та процесу.

Важливо підкреслити, що дисертація має міжгалузевий характер та поєднує положення кримінального права, кримінології, транспортного права, міжнародного права, інформаційного права та безпекових досліджень. Це свідчить про комплексний характер роботи та її відповідність сучасним тенденціям розвитку юридичної науки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації дозволяє дійти висновку про достатній рівень обґрунтованості сформульованих авторкою наукових положень, висновків та рекомендацій. Робота характеризується логічністю побудови, системністю викладу матеріалу та послідовністю наукового аналізу.

Авторкою чітко визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети дисертанткою використано широкий комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, зокрема діалектичний, системно-структурний, історико-правовий, формально-логічний,

порівняльно-правовий, статистичний, соціологічний, метод моделювання та інші.

Позитивної оцінки заслуговує значний обсяг емпіричної бази дослідження. Авторкою використано офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, МВС України, матеріали кримінальних проваджень, результати соціологічних опитувань, анкетування та інтерв'ювання, а також матеріали міжнародних організацій та судової практики.

Суттєвою перевагою дисертації є використання комплексного міждисциплінарного підходу до аналізу транспортної злочинності. Авторка вдало поєднує кримінологічні, нормативно-правові, соціально-психологічні, технологічні та інфраструктурні підходи, що дозволило всебічно дослідити проблематику запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Робота характеризується високим рівнем наукової аргументації. Висновки та пропозиції авторки є логічними, послідовними та підтверджуються аналізом нормативно-правових актів, статистичних матеріалів, наукових джерел та практики застосування законодавства.

Аналіз структури та змісту дисертації

Структура дисертації є логічною, послідовною та відповідає поставленим завданням дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, які включають чотирнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі дисертації авторкою досліджено стан наукової розробки проблематики безпеки руху та експлуатації транспорту, розкрито понятійно-категоріальний апарат та методологічні засади дослідження. Дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до розуміння транспортної злочинності та запобіжної діяльності у відповідній сфері.

Особливої уваги заслуговує підрозділ, присвячений методології дослідження, у якому авторка обґрунтовує необхідність використання комплексного підходу до вивчення кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту. Важливим є те, що дисертантка враховує сучасні

тенденції розвитку транспортної системи, цифровізації та міжнародної інтеграції.

У другому розділі досліджено кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту. Авторкою проаналізовано основні показники транспортної злочинності, визначено її сучасні тенденції, структуру та динаміку.

Значний науковий інтерес становить аналіз детермінантів транспортної злочинності. Авторка обґрунтовано визначає соціально-економічні, організаційно-управлінські, правові, психологічні, технологічні та інфраструктурні чинники, які впливають на стан криміногенної ситуації у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Окремої позитивної оцінки заслуговує підрозділ, присвячений кримінологічній характеристиці особи правопорушника. Авторка здійснила класифікацію осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у транспортній сфері, визначила їх соціально-демографічні, психологічні та поведінкові характеристики.

У третьому розділі здійснено комплексний аналіз міжнародно-правових актів та позитивного зарубіжного досвіду забезпечення транспортної безпеки. Авторкою досліджено міжнародні стандарти у сфері безпеки руху, особливості їх імплементації у національне законодавство України, а також вплив практики Європейського суду з прав людини на вдосконалення правового регулювання транспортної сфери.

Четвертий розділ присвячений основним напрямам удосконалення правового механізму запобіжної діяльності у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту. Авторкою сформовано низку практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінального, адміністративного та транспортного законодавства, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, розвитку системи профілактики та інформаційно-аналітичного забезпечення транспортної безпеки.

Наукова судженість, верифікованість та достовірність теоретичних положень, авторських висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні

Ретельне та всебічне ознайомлення з першоджерелом рецензованої праці дає опоненту об'єктивні підстави констатувати, що беззаперечна наукова спроможність, високий ступінь аргументованості та надійності винесених на публічний захист підсумкових положень забезпечені інтеграцією зрілого, поліструктурного методологічного інструментарію та залученням репрезентативного, емпірично верифікованого фактологічного базису. Слід особливо підкреслити, що за своїми масштабами, глибиною та хронологічним охопленням представлена емпірична складова є унікальним явищем для сучасного вітчизняного кримінологічного дискурсу у сфері протидії транспортній деліктності.

Теоретико-методологічний каркас дисертаційного пошуку сформовано на основі синергетичного поєднання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів гносеологічного пізнання, що дозволило уникнути однобічності та фрагментарності в оцінці досліджуваних явищ:

- діалектичний метод пізнання суспільних процесів слугував методологічним орієнтиром для вивчення феномену транспортної злочинності та еволюції архітектури її профілактики у безперервному розвитку, взаємозв'язку та динаміці. Це дозволило авторці виявити специфічні закономірності деформації правопорядку на магістралях під безпосереднім впливом екстремальних суспільних трансформацій, викликаних тривалою дією правового режиму воєнного стану;
- системно-структурні та системно-функціональні методи виступили інструментальним фундаментом для розробки та обґрунтування концептуальної трирівневої проактивної моделі запобігання. В межах цієї архітектури кожен окремий вектор впливу — загальносоціальний (інфраструктурно-урбаністичний), спеціально-кримінологічний (технологічно-цифровий) та індивідуально-віктимологічний (персоналізований) — розглядається не ізольовано, а як автономний, але

жорстко інтегрований та взаємозалежний елемент єдиного загальнодержавного превентивного механізму;

- порівняльно-правовий метод (метод юридичної компаративістики) застосовувався здобувачкою для детального критичного аналізу та класифікації міжнародних стандартів, нормативних Директив Європейського Союзу та превентивного досвіду США. Це дало змогу виокремити найбільш життєздатні елементи іноземних безпекових доктрин та змоделювати оптимальні шляхи для їх адаптивної «трансплантації» у національне правове поле України;
- статистичний метод у поєднанні з методами математичного моделювання, екстраполяції та предикативної аналітики дозволив дисертантці здійснити високоточну обробку масивів цифрових даних, виявити приховані закономірності та тренди кримінальної аварійності, а також сконструювати надійні прогностичні моделі зниження рівня деліктності на довгострокову перспективу з урахуванням факторів повосного відновлення;
- достовірність та практична репрезентативність отриманих результатів безпосередньо впливають із обсягу та якості сформованого авторкою емпіричного фундаменту, який спирається на масштабний конгломерат фактичних матеріалів:

1. Офіційні статистичні зрізи та аналітичні звіти Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, а також Державної служби України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека). Хронологічні межі зібраних статистичних даних охоплюють релевантний та найбільш динамічний період з 2020 по 2025 роки включно, що дозволяє відстежити генезис злочинності як до, так і під час повномасштабного етапу війни.

2. Матеріали емпіричного вивчення правозастосовної практики, отримані шляхом суцільного та вибіркового аналізу 450 кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Авторкою детально досліджено матеріали

правопорушень, передбачених статтями 286, 286-1, 287, 288 та 289 Кримінального кодексу України, які були розслідувані органами досудового розслідування та розглянуті судовими інстанціями у різних географічних та інфраструктурних регіонах нашої держави.

3. Емпіричні дані деліктної практики нижчого рівня, накопичені в результаті критичного розбору 1 245 справ про адміністративні правопорушення на транспорті (насамперед за правопорушення, передбачені статтями 122, 124 та 130 КУпАП). Такий підхід дозволив здобувачці наочно продемонструвати та науково довести кримінологічну траєкторію й генезис переростання первинної адміністративно-деліктної ігноруючої поведінки суб'єкта у важку кримінально карану протиправність.

4. Результати масштабного авторського соціологічного моніторингу, проведеного із дотриманням усіх вимог репрезентативності та соціологічної методики. Шляхом анонімного анкетування та поглибленого інтерв'ювання було опитано 3 768 респондентів у 12 регіонах України. Диференціація вибірки свідчить про високу фахову зрілість дослідження, оскільки серед опитаних репрезентовані всі ключові актори транспортного середовища:

- 1 240 водіїв різних категорій (включаючи представників комерційних перевезень);
- 950 пішоходів та пасажирів як найбільш вразливих учасників дорожнього процесу;
- 680 чинних офіцерів підрозділів Патрульної поліції;
- 420 суддів та слідчих, які безпосередньо спеціалізуються на провадженнях щодо ДТП;
- 478 профільних експертів-автотехніків та науковців у галузі права і транспорту.

5. Матеріали судової прецедентної практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Авторка здійснила якісний аналіз рішень Суду крізь призму доктринального тлумачення статті 2 (Право на життя) та

статті 6 (Право на справедливий суд) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, екстраполювавши ці правові позиції на вітчизняні алгоритми розслідування транспортних пригод, що спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки у сфері праці та виробництва.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що воно є одним із перших в Україні комплексних монографічних кримінологічних досліджень проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту в умовах воєнного стану, цифровізації та євроінтеграційних процесів. Проведене дослідження характеризується системним підходом до аналізу транспортної злочинності, поєднанням кримінологічного, кримінально-правового, міжнародно-правового, соціально-психологічного, технологічного та інфраструктурного підходів, що дозволило авторці сформулювати комплексне бачення механізму запобігання кримінальним правопорушенням у транспортній сфері.

Суттєвою перевагою дисертації є те, що авторка не обмежується аналізом традиційних підходів до проблем забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту, а враховує сучасні тенденції розвитку транспортної системи, пов'язані із цифровізацією, впровадженням інтелектуальних транспортних систем, використанням безпілотних технологій, трансформацією логістичних процесів та появою нових форм криміногенних загроз. У роботі комплексно досліджено вплив воєнного стану на криміногенну ситуацію у транспортній сфері, що надає дисертації особливої актуальності та наукової значущості.

До найбільш вагомих результатів, що характеризуються науковою новизною, слід віднести:

- формування комплексного кримінологічного підходу до аналізу транспортної злочинності, який передбачає поєднання кримінологічних, правових, соціально-економічних, психологічних, технологічних та інфраструктурних елементів у межах єдиної системи дослідження кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту;

– удосконалення понятійно-категоріального апарату у сфері транспортної безпеки, зокрема уточнення змісту понять «транспортна злочинність», «запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху», «транспортна безпека», «транспортна кібербезпека», «цифрові транспортні ризики» та інших категорій, що мають важливе значення для розвитку сучасної науки кримінології;

– розроблення багаторівневої системи запобігання кримінальним правопорушенням у транспортній сфері, яка охоплює загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуально-профілактичні заходи, а також враховує сучасні виклики, пов'язані із цифровізацією транспортної інфраструктури та функціонуванням транспортної системи в умовах воєнного стану;

– визначення сучасних детермінант транспортної злочинності в умовах цифровізації та воєнного стану, зокрема факторів соціально-економічного, організаційно-управлінського, психологічного, технічного та інформаційного характеру, які впливають на стан криміногенної ситуації у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту;

– розроблення авторської моделі кримінологічної характеристики особи правопорушника у транспортній сфері, що дозволило систематизувати соціально-демографічні, психологічні, поведінкові та мотиваційні ознаки осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням безпеки руху та експлуатації транспорту;

– обґрунтування необхідності створення сучасної системи транспортної кібербезпеки як складової загального механізму забезпечення транспортної безпеки держави, а також визначення основних напрямів протидії кіберзагрозам у транспортній сфері;

– формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері транспортної безпеки, кримінально-правового та кримінологічного забезпечення запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту;

– визначення перспектив використання інтелектуальних транспортних систем та цифрових технологій у запобіжній діяльності, зокрема автоматизованих систем контролю дорожнього руху, цифрового моніторингу транспортних потоків, систем відеофіксації, аналітичних платформ та технологій прогнозування криміногенних ризиків;

– подальший розвиток отримали наукові підходи до класифікації кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту з урахуванням сучасних форм транспортної діяльності, використання цифрових технологій та міжнародного характеру транспортних процесів;

– удосконалено наукові положення щодо віктимологічних аспектів транспортної злочинності, зокрема визначено основні фактори віктимної поведінки учасників дорожнього руху та запропоновано комплекс заходів індивідуально-віктимологічного запобігання;

– отримали подальший розвиток наукові підходи до інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері запобігання транспортній злочинності, а також використання сучасних цифрових технологій у процесі кримінологічного аналізу та прогнозування криміногенних загроз.

Загалом наукова новизна дисертації полягає у формуванні комплексної теоретико-прикладної моделі запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, яка враховує сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією, євроінтеграцією, розвитком міжнародних транспортних комунікацій та функціонуванням транспортної системи в умовах воєнного стану.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання сформульованих авторкою висновків та рекомендацій у різних сферах правотворчої, правозастосовної, наукової та освітньої діяльності. Отримані результати мають не лише теоретичне, а й виражене прикладне значення, оскільки спрямовані на вдосконалення механізму запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання:

- у законотворчій діяльності при вдосконаленні кримінального, адміністративного та транспортного законодавства України, зокрема під час підготовки змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, законодавства у сфері дорожнього руху, транспортної безпеки та функціонування транспортної інфраструктури;

- у діяльності правоохоронних органів щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, організації профілактичної діяльності, кримінологічного аналізу транспортної злочинності, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та впровадження сучасних цифрових технологій у практичну діяльність;

- у роботі органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері забезпечення транспортної безпеки, формування регіональних програм профілактики дорожньо-транспортного травматизму, удосконалення транспортної інфраструктури та підвищення ефективності функціонування транспортної системи;

- у діяльності суб'єктів транспортної інфраструктури та логістичних підприємств при організації систем безпеки перевезень, використанні цифрових технологій моніторингу транспортних процесів та впровадженні сучасних механізмів управління ризиками;

- у науково-дослідній діяльності під час подальшого дослідження проблем транспортної злочинності, транспортної безпеки, кримінологічного забезпечення транспортної системи та впровадження міжнародних стандартів у сфері безпеки руху;

- в освітньому процесі під час викладання дисциплін «Кримінологія», «Кримінальне право», «Транспортне право», «Безпека дорожнього руху», а також підготовки підручників, навчально-методичних матеріалів та спеціальних курсів для здобувачів вищої освіти;

– у системі підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, органів транспортного контролю та інших суб'єктів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням транспортної безпеки.

Слід позитивно відзначити практичну спрямованість дисертації. Значна частина сформульованих авторкою пропозицій має прикладний характер та може бути використана для вдосконалення системи запобігання транспортній злочинності. Особливу увагу привертають рекомендації щодо використання сучасних цифрових технологій, інтелектуальних транспортних систем, автоматизованих систем контролю дорожнього руху та інформаційно-аналітичних платформ у діяльності із запобігання кримінальним правопорушенням у транспортній сфері.

Важливим є також те, що результати дослідження можуть бути використані у процесі формування державної політики у сфері забезпечення транспортної безпеки, реформування транспортної інфраструктури та адаптації національного законодавства до міжнародних і європейських стандартів. Практичні рекомендації авторки спрямовані на підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, удосконалення профілактичної роботи та зниження рівня криміногенних загроз у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Таким чином, дисертаційне дослідження має вагоме практичне значення, а отримані результати можуть бути ефективно використані у правотворчій, правозастосовній, науковій та освітній діяльності, що свідчить про високий рівень прикладної цінності проведеного дослідження.

Повнота викладення результатів дослідження у наукових публікаціях

Основні положення, наукові результати, висновки та практичні рекомендації дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені у наукових публікаціях авторки. Аналіз опублікованих праць свідчить про системний та послідовний характер наукової роботи дисертантки, а також про належний рівень апробації отриманих результатів у науковому середовищі.

Результати дисертаційного дослідження апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, наукових семінарах та інших науково-комунікативних заходах, що дозволило авторці

отримати фахову оцінку окремих положень дисертації, уточнити окремі висновки та сформулювати комплексне бачення досліджуваної проблематики. Апробація результатів дослідження на різних наукових майданчиках свідчить про актуальність обраної тематики та науковий інтерес до проблем забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту.

Позитивної оцінки заслуговує значна кількість публікацій за темою дисертації, а також їхня тематична різноплановість. У наукових працях авторки послідовно розкрито питання кримінологічної характеристики транспортної злочинності, детермінант кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, міжнародно-правового забезпечення транспортної безпеки, віктимологічних аспектів транспортної злочинності, використання сучасних цифрових технологій та інтелектуальних транспортних систем у запобіжній діяльності, а також проблем удосконалення законодавства України у відповідній сфері.

Слід окремо відзначити, що результати дисертаційного дослідження відображені не лише у фахових наукових виданнях України, а й у публікаціях, індексованих у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science. Це свідчить про належний науковий рівень дослідження, його відповідність сучасним вимогам до докторських дисертацій та міжнародний характер наукової проблематики, яка досліджується авторкою.

Тематика наукових публікацій безпосередньо пов'язана зі змістом дисертації та охоплює її основні структурні елементи. Зокрема, у публікаціях авторки висвітлено питання кримінологічної профілактики транспортної злочинності, міжнародно-правового регулювання безпеки руху, кримінально-правових аспектів використання цифрових технологій у транспортній сфері, проблем транспортної кібербезпеки, детермінант кримінальних правопорушень у сфері транспорту, а також особливостей функціонування транспортної системи в умовах воєнного стану.

Важливим є й те, що опубліковані праці характеризуються належним рівнем наукової аргументації, використанням сучасної методології дослідження та комплексним підходом до аналізу проблем транспортної злочинності. Авторка

демонструє високий рівень володіння науковим апаратом, здатність до самостійного наукового пошуку та формування обґрунтованих наукових висновків.

Публікації відповідають тематиці дисертації та відображають її основні положення. Їх кількість, змістовне наповнення та науковий рівень відповідають вимогам, встановленим для докторських дисертацій. Аналіз наукових праць авторки дозволяє дійти висновку про достатній рівень апробації результатів дослідження та повноту висвітлення основних положень дисертації у відкритому науковому просторі.

Крім того, опубліковані праці свідчать про послідовність наукових інтересів дисертантки та системність проведеного дослідження. Вони не мають фрагментарного характеру, а формують єдину комплексну наукову концепцію запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту в Україні.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження отримали належну апробацію, достатньою мірою відображені у наукових публікаціях авторки та відповідають встановленим вимогам щодо повноти висвітлення наукових результатів докторської дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Н.В. Козак фактів порушення академічної доброчесності (плагіату, фальсифікацій, фабрикацій тощо) не виявлено. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використані методики дослідження та джерела інформації містять відповідні посилання. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною роботою, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її вагоме практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливостей критичного підходу до окремих позицій дисертації, висловити деякі міркування та зауваження:

1. У роботі значна увага приділяється цифровізації транспортної сфери, однак окремі питання кримінально-правового забезпечення транспортної кібербезпеки потребують більш ґрунтовного нормативно-правового аналізу.

2. Авторка слушно аналізує міжнародний досвід забезпечення транспортної безпеки, проте доцільним було б більш детально розкрити механізми практичної імплементації окремих європейських стандартів у національне законодавство України.

3. На жаль, дослідженням теоретичних та практичних засад запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту майже не було охоплено такий важливий його аспект як латентність, яка згадується автором лише фрагментарно у контексті окремих питань дослідження. Остання є суттєвим функціональним елементом механізму запобігання кримінальним правопорушенням в цілому. Тому хибн цього аспекту організації та здійснення кримінологічного впливу здатні чинити специфічний вплив на поширення організаційно-управлінських, правових детермінант транспортної злочинності та знижувати, таким чином, ефективність реалізації правоохоронними органами кримінологічно-запобіжної функції.

4. Окремі статистичні та соціологічні матеріали доцільно було б подати у більш розгорнутій графічній формі, що сприяло б підвищенню наочності дослідження.

5. Враховуючи сьогоденні реалії питання кримінально-правового регулювання використання безпілотних транспортних систем та штучного інтелекту у сфері транспортної безпеки могли б бути висвітлені більш детально.

Водночас висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертація Козак Наталії Володимирівни на тему «Теоретичні та прикладні аспекти запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту в Україні» є завершеним, самостійним, комплексним науковим дослідженням, у якому вирішено важливу наукову

проблему, що має суттєве значення для розвитку науки кримінального права та кримінології.

Основні результати дисертації відображають особистий внесок здобувача в їх досягнення. А отже, дисертаційне дослідження повністю відповідає вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261; Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197; Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, а її авторка – Козак Наталія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Опонент:

**Завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО:

**Перший проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Максим КОРНІЄНКО